

АГРАРНЕ ПРАВО

*Укладач – доцент кафедри підприємництва і права, к. н. держ. упр., доцент
М. І. Сьомич*

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Аграрне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Предметом вивчення дисципліни є аграрні правовідносини, які виникають щодо створення та функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна професійної підготовки вибіркової частини базується на знаннях, отриманих при вивченні навчальної дисципліни «Правознавство».

1.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Метою викладання навчальної дисципліни – формування у майбутніх фахівців з публічного управління та адміністрування системи поглядів та спеціальних знань в галузі аграрного права України, набуття практичних навичок щодо тлумачення та застосування норм аграрного законодавства

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є

- засвоєння студентами основних категорій аграрного права, змісту аграрних правовідносин та закономірностей їх розвитку;
- знати та вміти аналізувати норми аграрного законодавства, їх вплив на стратегічне планування;
- застосовувати норми аграрного права у практичних ситуаціях при роботі з кадровими ресурсами, профспілками, партнерами, державними органами;
- правильно користуватися правовою термінологією;
- працювати з договорами, звітністю та іншою документацією;
- будувати свою управлінську діяльність на принципах, що закріплені в діючому аграрному законодавстві.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знати:

- предмет, метод та джерела аграрного права;
- особливості суб'єктів аграрних правовідносин;
- зміст правового регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників;
- особливості правового регулювання відносин з організації, дисципліни, оплати та охорони праці в сільськогосподарських підприємствах;
- специфіку договірних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва.

вміти:

- вільно орієнтуватися в системі аграрного права України;
- тлумачити та застосовувати норми аграрного права;
- розробляти правову документацію з приводу діяльності суб'єктів аграрно-правових відносин (статути, положення, накази договори тощо).

способи мислення:

- формування суджень – форми відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері технологічних процесів;
- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері технологічних процесів, доведення її або заперечення;

- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень в області технологічних процесів;

- генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах системи технологій в їх істотних зв'язках та відносинах, узагальнення їх істотних ознак.

професійні, світоглядні і громадські якості:

- здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем, організовувати, реалізовувати, презентувати відповідні наукові дослідження;

- ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження соціально-економічних явищ та процесів у різних сферах діяльності;

- здатність організовувати та проводити дослідження, використовуючи сучасну методологію;

- здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер спеціальності для формування нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;

- здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами, ідентифікувати та оцінювати фактори впливу;

- ґрунтовні знання особливостей, інструментарію, новітніх напрямків та здатність формувати ефективну сучасну технологічну систему підприємства.

Морально-етичні цінності:

- сформувані уявлення про моральні цінності людини; здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

- формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням обов'язків у колективі;

- розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

- виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / кредити ЄКТС.

3. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБС'ЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, джерела (форми) та принципи аграрного права

Система аграрного права, правові інститути. Співвідношення аграрного права з іншими галузями права. Внутрішньогосподарські нормативні акти. Засоби удосконалення аграрного законодавства. Роль та значення узагальнення судової та господарської практики в регулюванні аграрних відносин. Поняття та особливості аграрних правовідносин, їх елементи. Класифікація аграрних правовідносин.

Юридичні факти як підстава виникнення, зміни та припинення аграрних правовідносин. Співвідношення аграрних правовідносин з правовідносинами суміжних галузей права.

Тема 2. Державно-правове регулювання сільського господарства в Україні

Поняття, сутність та принципи державного регулювання сільського господарства. Форми та методи державного регулювання сільського господарства. Державна підтримка аграрних товаровиробників. Система та правове становище органів контролю та інспекції у сільському господарстві.

Тема 3. Суб'єкти аграрного права. Фізичні особи як учасники аграрних правовідносин

Аграрна біржа як суб'єкт аграрного права. Види членства у кооперативі. Права й обов'язки громадян як засновників та учасників суб'єктів аграрного підприємництва корпоративного типу. Підстави, порядок, умови та правові наслідки припинення права членства і права участі громадян у підприємствах кооперативного і корпоративного типів. Наймані працівники у сільському господарстві.

Тема 4. Правове становище державного (комунального) сільськогосподарського підприємства

Об'єкти майнових прав державного сільськогосподарського підприємства. Правовий

режим основних та інших фондів державного сільськогосподарського підприємства.

Органи управління державними сільськогосподарськими підприємствами, їх система.

Система органів управління в державних і комунальних сільськогосподарських підприємствах. Правове становище директора (керівника) державного та комунального сільськогосподарського підприємства, його компетенція. Повноваження трудового колективу підприємства.

Тема 5. Правове становище фермерського господарства

Поняття та юридичні ознаки фермерського господарства. Порядок його створення. Вимоги до осіб, що мають право на створення фермерського господарства. Склад фермерського господарства. Професійний вибір громадян з питань.

Створення фермерських господарств. Порядок та підстави набуття земельних ділянок для ведення фермерського господарства. Державна реєстрація. Правовий режим майна фермерського господарства. Права та обов'язки фермерського господарства та його членів.

Правове регулювання праці у фермерському господарстві. Господарська діяльність фермерського господарства. Оподаткування фермерських господарств. Підстави та порядок припинення діяльності фермерського господарства.

Тема 6. Правове регулювання ведення особистого селянського господарства.

Поняття та юридичні ознаки особистого селянського господарства. Облік особистих селянських господарств. Суб'єкти права на ведення особистого селянського господарства. Право на земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства. Підстави набуття й правові засади використання земель.

Правовий режим майна, що використовується для ведення особистого селянського господарства (суб'єкти та об'єкти права власності). Права та обов'язки членів особистого селянського господарства. Правові форми реалізації продукції особистого селянського господарства. Гарантії прав громадян на ведення особистого селянського господарства.

Припинення ведення особистого селянського господарства.

Тема 7. Правове становище сільськогосподарського кооперативу.

Види кооперативів. Виробничі сільськогосподарські кооперативи як суб'єкти підприємництва. Обслуговуючі кооперативи та їх види. Принципи їх діяльності.

Порядок створення кооперативів. Кооперативні підприємства та об'єднання. Господарська діяльність кооперативів. Органи управління.

Право власності сільськогосподарських кооперативів. Пайовий та неподільні фонди.

Правове регулювання трудових відносин у кооперативах.

Правові підстави та порядок реорганізації та ліквідації сільськогосподарських кооперативів.

Тема 8. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників

Поняття та сутність виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного господарювання та її правове регулювання. Основні принципи виробничо-господарської діяльності.

Спеціалізація сільськогосподарських підприємств. Основні засади їх створення та функціонування

Підсобні виробництва та промисли як допоміжні галузі аграрного виробництва.

Планування виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного господарювання. Перспективні, поточні, оперативні й робочі плани. Бізнес-план.

Правове регулювання якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Тема 9. Правове регулювання використання майна сільськогосподарськими підприємствами.

Поняття права власності підприємств кооперативного типу. Суб'єкти права власності. Об'єкти права власності цих підприємств. Майнові фонди сільськогосподарських підприємств кооперативного типу. Порядок та джерела їх формування.

Поняття права власності аграрних підприємств корпоративного типу. Особливості правового режиму майна цих підприємств. Майнові фонди, порядок і умови їх формування та

використання. Правове регулювання розподілу дивідендів між власниками акцій підприємств корпоративного типу.

Характеристика правового режиму майна державного сільськогосподарського підприємства: сутність, особливості й відмінності права господарського відання і права оперативного управління майном.

Правовий режим основних, обігових, натуральних та інших фондів державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.

Правове регулювання приватизації майна державних та комунальних підприємств у системі АПК (сільськогосподарських, переробних підприємств тощо). Особливості приватизації майна державних та комунальних підприємств.

Правова охорона та захист майнових прав сільськогосподарських підприємств (поняття, види, способи).

Склад земельного фонду. Форми власності на землю. Об'єкти та суб'єкти права державної власності на землю. Користування землею. Види землекористування.

Тема 10. Відносини з організації, дисципліни, оплати та охорони праці в сільськогосподарських підприємствах.

Поняття організації та дисципліни праці у сільськогосподарських підприємствах. Їх права регламентація. Основні особливості організації виробничого процесу в аграрному секторі. Принципи організації праці в АПК. Правова регламентація внутрішнього розпорядку у сільськогосподарських кооперативах, господарських товариствах, державних підприємствах, фермерських господарствах та інших підприємствах АПК.

Поняття дисципліни праці у сільськогосподарських підприємствах. Нормативно-правові та локальні внутрішньогосподарські акти, що регулюють дисципліну праці у сільськогосподарських підприємствах. Види дисциплінарних стягнень, порядок та підстави їх застосування.

Поняття, зміст, гарантії та принципи охорони праці в АПК.

Поняття, види й особливості праці у сільськогосподарських кооперативах, господарських товариствах, державних, комунальних та інших сільськогосподарських підприємствах. Характеристика нормативно-правових і локальних активів про оплату праці.

Тема 11. Правове регулювання здійснення аграрними товаровиробниками окремих видів сільськогосподарської діяльності.

Поняття, сутність та основні ознаки правового регулювання тваринництва.

Правове регулювання плеємної справи у галузі тваринництва.

Особливості правового регулювання виробництва рибної продукції.

Правове регулювання вирощування і реалізації високопродуктивного насіння зернових культур.

Правове регулювання ветеринарної медицини.

Правове забезпечення селекційної роботи та розвитку діяльності по виведенню нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур.

Правове регулювання захисту рослин.

Правова охорона прав на сорти рослин.

Правове регулювання бджільництва.

Тема 12. Правове регулювання виробництва якісної та безпечної сільськогосподарської продукції.

Поняття безпечності та якості сільськогосподарської продукції.

Система нормативно-правових актів у сфері забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції.

Система та компетенція державних органів у сфері забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції.

Правові засади та сутність органічного виробництва.

Правове регулювання відносин щодо використання ГМО при виробництві сільськогосподарської продукції.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Аграрне право України : [Підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / За ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.
2. Аграрне право України : [Підруч.] / За заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
3. Аграрне право України : [Підруч.] / За ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 320с.
4. Аграрне право України : [Підруч.] / За ред. Погрібного О. О. – К.: «Істина», 2006 – 347 с.
5. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України (в питаннях та відповідях) [Текст] / В. П. Жушман.. – Х. : «Одіссей», 2006.

Допоміжна

1. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів: [Моногр.] / Гафурова О.В. – К. МАУП 2006. – 300 с.
2. Науково-практичний коментар Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» [Текст] / За заг. ред. Статівки А. М. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 150 с.
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України [Електронний ресурс] / За заг. ред. В. К. Мамутов – К. Юрінком Інтер, 2004 – 789 с. – Режим доступу до методичних матеріалів: http://the-law.at.ua/index/komentar_do_gospodarskogokodeksu_ukrajinskachat/0-17. – Назва з титул. екрану.
4. Науково-практичний коментар до Земельного кодексу України [Електронний ресурс] / Міністерство юстиції України – К. 2012 Режим доступу до методичних матеріалів: http://www.undp.org.ua/files/en_1392706._commentary_to_land_code-_01.pdf. – Назва з титул. екрану.
5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про особисте селянське господарство» / За ред. Носіка В. В. – К. Кондор, 2004. – 98 с.
6. Фермерське господарство : [Навч.-практ. посібн.] / Шульга М. В., Жушман В. П., Кулинич П. Ф., Уркевич В. Ю. – Х.: Одиссей, 2004. – 150 с.
7. Нормативно-правові акти землекористування : [довід.] / Уклад. Бодюк А. В., Ковальчук М. К., Петриченко О. О. – К.: Академвидав, 2007. – 210 с.
8. Правові основи майнових і земельних відносин : [Навчальний посібник для ВНЗ] / За заг.ред. Єрмоленка В. М. – К. Магістр-XXI, 2006. – 327 с.

Інформаційні ресурси

1. Юридичні послуги Online. Аграрне право України. Юридичні статті по аграрному праву України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/agrar-pravo/>. – Назва з титул. екрана.